Ч. 117 (11.458). Львів, середа 29. травня 1929. Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Україна в СРСР.

Львів, 28. травня 1929.

У 23 числі львівської „Ради“ з 26. травня читаємо у передовій статті п. н. „XI. Всеукраїнський Зїзд Рад“ кінцевий уступ такого змісту:

„Короткий перегляд праці XI. всеукраїнського зїзду рад дає нагоду ще раз підкреслити велику державно-творчу працю, яка йде під цю пору на Україні. В. Чубар у свойому експозе сказав: „Ми будуємо справді незалежну Україну“. Факти потверджують слова В. Чубаря. Дотеперішні значні досягнення України, як також перспективи, які отвираються на будуче перед Україною є доказом, що Україна переможе всі труднощі молодої держави і її розвиток піде налійним руслом. *Союз* України з іншими національними республиками не перечеркує її *незалежности* і життєздатности, а навпаки *забезпечує її перед залежністю* від великих капіталістичних держав, в яку то попали всі новоутворені повоєнні т. зв. незалежні держави. Такcамо між соціялістичним розвитком України і між національною незалежністю України нема ніякої суперечности“.

Цю політичну енунціяцію „Ради“ навели ми не на те, щоби її аналізувати або входити з „Радою“ в дискусію на тему змісту тієї енунціяції. І одно і друге булоб недоцільне. Бо ні ми „Раді“ не відберемо віри у слова Чубара і в незалежність УСРР, ні її не переконаємо в тім, що вона лише неправду. Повищу енунціяцію навели ми на те, щоби на її маргінесі пригадати і ствердити декілька історичних фактів, що крикливо суперечать політичній енунціяції „Ради“ і запевненню Чубара про будову комуністами „незалежної“ України.

Коли Чубар сказав „ми будуємо справді незалежну Україну“, то він свідомо сказав неправду. За комуністів Україна ніколи не була незалежною, тепер такою не є і ніколи під владою комуністів такою не буде, бо ніяка незалежність України, ні політична, ні господарська, ні культурна не є в інтересах комунізму. Вже сама політична природа комунізму таку незалежність виключає. Та це, що ми сказали, тільки твердження. Загляньмо до історичних фактів.

На Радянській Україні нібито й досі обовязувала перша конституція, ухвалена на третьому Всеукраїнському Зїзді Рад дня 14 (10) березня 1919 р. в Харкові. Теоретично ця конституція самоозначує Україну як окрему незалежну соціялістичну українську радянську республику. Одначе фактично вже й тоді Україна не була незалежною, бо всю владу над нею виконувала російська комуністична партія. Скоро і ця теоретична, конституційна незалежність України обмежилася наслідком т. зв. „союзного робітничо-селянського договору між РСФРР і УРСР“ з дня 29. грудня 1920 р. Цей договір був побудований на таких підставах: він признавав самостійність і незалежність обох договірних сторін і накладав на союзників спільні воєнні та господарські обовязки, а саме: він проголошував сім спільних народніх комісаріятів: військових справ, народнього господарства, закордонної торговлі, фінансів, праці, комунікації, почт і телеграфів. Спільні або обєднані комісаріяти входили до Раднаркому РСФРР, а на Україні, при харків. уряді були їх уповноважені. Закордонна політика теоретично оставала ще за окремим комісаріятом України. На основі того договору Україна творила з Росією свого роду союз держав. Але й такий стан тривав дуже коротко. Самозрозуміло, що цей договір касував всі ті постанови конституції УСРР, що йому суперечили.

Вже 30. грудня 1922 року заключено договір між Росією, Україною, Закавказям і Білорусю про утворення Союзу Соціялістичних Радянських Республик. На основі цего договору всі договорюючі сторони творили *один союзну державу* з одним загальносоюзним законодавством. До виключної компетенції союзних органів увійшли такі справи: закордонна політика, військо і фльота, закордонна торговля, комунікація, почта і телеграф, робітничо-селянська інспекція, господарська політика (Найвища Рада Народнього Господарства), праця, харчування, фінанси. На основі цього договору принято на другій сесії вже всесоюзного центрального виконавчого комітету рад нову конституцію СРСР дня 6. липня 1923 р. у Москві. Цей договір і ця конституція уневажнили, очевидно, в українській конституції все те, що їм суперечило. З давньої теоретичної незалежности України не осталось по принятті союзної конституції нічого. Україна перейшла фактично в стан територіяльно автономної одиниці, що могла сама розпоряджатись тільки в таких ділянках життя: земельні справи, внутрішні справи, юстиція, просвіта і здоровля. Ця конституція обовязує досі. І якщо на цьогорічному зїзді рад у Харкові зміняли конституцію УСРР, то фактично нічого в ній не змінили, бо нічого, суперечного до духа і букви союзної конституції, до неї не внесли. Зате були інші зовсім протилежні спроби з боку московського центру, а саме, він бажав на всесоюзному зїзді рад обмежити деякі дотеперішні права т. зв. союзних республик. Та це йому не вдалося. Так виглядає „незалежність“ України у світлі історичних, досі дійсних і обовязуючих Україну правно-державних актів.

Колиж до того додамо, що центральна радянська (московська) влада зорганізована — як пише більшовицький правник А. Маліцкий (гл. його „Советская Конституція“) — так, що опирається на принципі „несвязанности своей компетенции нормами писаной конституции“, то вся та „незалежність“ України розлетиться з вітром.

Зрештою, про яку незалежність може бути мова там, де все диктує московський центр, де панує величезна не тільки політична, але й економічна централізація, де наприклад усі кермуючі центри українського промислу, як важкого так і легкого, виробництва спірвців і т. д. сконцентровані поза межами України. Яка може бути мова про незалежність там, де московський осередок скреслює міліони з республиканського бюджетового прелімінара України? І накінець, якою незалежною державою може бути Україна в СРСР, коли її цілий т. зв. республиканський бюджет є менший як бюджет самої столиці СРСР Москви? Так говорять факти, а Чубар твердить протилежне і зве все те будовою „незалежности“ України“. Йомуж пильно вторують публіцисти з „Ради“.

В. М.

Аманула їде до Риму.

Аманула приїхав до Чаман автами з 60 товаришами, з дуже богато вантажу. Індійський уряд позволив Аманулі переїхати через Бомбай під умовиною, що негайно поїде далі до Европи та що підчас подорожі ні він ні ніхто з його почоту не вийде з вагону. З Сімлі повідомляють, що Аманула поїде у Рим.

З останніх вістей виходить, що перед відїздом Аманули з Афгану прийшло до завзятих боїв, у яких війська еміра Кабулу, Габібули заатакували остатки Аманулиних військ. Бій закінчився поразкою військ Аманули, який зараз потім поїхав у Кандахар. Кажуть, що Кандахар буде спалений. Населення Кандахару втікає в переполосі. Габібула має понад 40.000 війська.

Pr. 141/29. Sąd okręgowy karny we Lwowie postanowił na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu Prokuratora przy tymże Sądzie: a) zatwierdzić po myśli przepisu z art. 76-go rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 10 maja 1927 poz. 398 Dzup. Nr. 45 dokonane dnia 16. maja 1928. przez Starostwo Grodzkie we Lwowie zajęcie czasopisma „Dilo“ Nr. 107 z dnia 17. maja 1929 z powodu, że umieszczony w tem czasopiśmie artykuł pt. „Trylittia“ zawiera w sobie znamiona występku z § 300 uk. b) wydać po myśli przepisu z artykułu 77 cytowanego rozporządzenia zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie pod rygorem następstw przewidzianem w art. 60 tegoż rozporządzenia.

Lwów, dnia 23 maja 1929. Hawel

Продовження Загальних Зборів кооперативи **„ЧЕРВОНА КАЛИНА“** дня 28. травня ц. р. в год. 6. веч. в домівці **Ревізійного Союза** вул. Домініканська ч. 11.

З польських справ.

Мовчанка перервана. — Нові кодекси. — Дещо про суди присяжних. — Консервування пресового декрету. — Щось радісного. — „Політичний акт“ і здивування „Роботніка“.

Маломовні міністри кабінету д-ра К. Світальського звільна починають закидати дотеперішній спосіб мовчанки і таємности, щонайменше частинно, переносячи „пряжу своїх думок і квіти своїх почувань“ на сторінки проурядової преси. Зовсім природно, що — по післятравневому звичаю — не говориться на актуальні теми (як господарське й фінансове положення чи про напружене відношення між урядом і соймом), тільки про справи, які під теперішню пору можна вважати „невтральними“.

Першим виступив на сторінках „Курєр-а Поранн-ого“ міністр справедливости Цар, звсовуючи у формі розмови, перед недалекими судовими феріями, деякі питання свого ресорту і — розуміється — при тому не поминаючи ніякої нагоди, щоби не зробити докору соймові.

В своїй розмові зазначив мін. Цар, що головною журбою міністерства справедливости є законодатні праці, що створюють одностайні основи для устроєвих праць держави. Теперішня законодавча праця є схожа з початковою стадією організації держави, відріжнюючись від неї тільки досвідом, переведеним на основі десятилітньої практики. Першим із таких важних законодатних актів є закон про устрій загальних судів, що ввійшов у життя з днем 1. січня 1929 р. Той закон створив одностайні основи виміру справедливости на цілій території польської держави. В справах меншої ваги рішають городські суди, як суди другої інстанції — окружні, в справах більшого значіння суди окружні й апеляційні. Завданням Найв. Суду є сторожити над одностайністю польської юдикатури. Як дальший етап одностайности польського судівництва має небавом увійти в життя новий кодекс карного поступовання на місці трьох кодексів, досі обовязуючих із займанних часів. Проект матеріяльного карного права опрацьовує Кодифікаційна Комісія. Цей кодекс повинен бути готовий до двох літ.

Справа введення судів присяжних на всій території польської держави досі не посунулася вперед. Цю справу можна було полагодити або окремим законодатним актом, виключно присвяченим судам присяжних — або шляхом уведення нового й одностайного судового законодавства, яке обіймало би й суди присяжних. Сойм пішов по першій лінії, одначе праць над внесеним проектом не покінчено. Опрацьовуючи нове устроєве право вирішено й цю справу, але тільки під устроєвим оглядом. Зновуж кодекс карного поступовання має постанови про хід поступовання перед тими судами. Лишається ще тільки означити атрибути присяжних судів. Цю справу розвяже позитивно карний кодекс, який буде готовий до двох літ.

Арт. 83 конституції передає судам присяжних справи про злочини, загрожені важчими карами, і політичні провини. Поняття політичної провини не є оперте на термінольогії обовязуючих у нас карних законів (себто на термінольогії російського і пруського карного законодавства — Ред.). Тому в окремому законодатному акті треба устійнити, які провини слід признати

політичними провинами. Ось причина, іззза якої суди присяжних не могли ввійти в життя на території б. російських і німецьких земель. Обовязували вони тільки на території б. королівства Галичини, згідно з австрійським законодавством.

Зупиняючись на пресовому законі, зазначив мін. Цар, що перший пресовий декрет змінено в зечому під впливом опінії міродатних кол. Другий пресовий декрет у конституційному речинці предложено соймові. Однак, не вважаючи на гострі напади проти декрету, сойм не виступає з проектом новелізації цього закону (п. міністр дискретно пропускає факт, що сойм окремою ухвалою відкинув пресовий декрет, але уряд не помістив тієї ухвали у деннику законів і таким чином при допомозі невиконання формальности втримав його обовязуючу силу. — Ред.). Мін. Цар не противиться новелізації творених правних норм, але протиставиться новелізації частковій, фрагментаричній. Саме новелізацію пресового декрету — видно — зараховує п. міністр до таких часткових, фрагментаричних актів, і тому заявляється за вдержанням істнуючого декрету що-найменше на протяг 2—3 літ. Він виразно заявляє: „на мою думку, **треба дати спромогу приноровлювати пресовий декрет щонайменше на протяг 2—3 літ, щоби пізніше на основі досвіду піддати його новій ревізії у формі новелізації основ того права**".

Думаємо, що дотеперішній досвід є вповні достатній для ревізії пресового декрету. Цю думку поділяють всі, які відчувають на собі його силу.

Вкінці п. міністр подав до відома загалу, що в судівництві будуть введені урядові одяги для суддів, прокураторів й адвокатів. Ті строї з бюджетних оглядів будуть введені ступнево, спершу в Найв. Суді, опісля в судах апеляційних, згодом в судах окружних, а вкінці в городських. Основною барвою дистинкцій для суддів буде зелена, для прокураторів червона, а для адвокатів — фіолетна.

Як бачимо, то праці в ресорті справедливости закроєні на широку скалю. Є це, як видно, одна з тих ділянок теперішнього уряду, якою він через одного зі своїх членів уважав за відповідне поділитися зі широким загалом при допомові преси.

Саме тоді, коли мін. Цар злегка докоряє соймові, що він не полагодив цього або того, уряд **in corpore** робить більш наглядний крок, не словом, але ділом. А саме уряд д-ра Світальського недавно забрав зі сойму 14 законопроектів, внесених попереднім урядом, а між ними проект податкової реформи, проект забезпечення на старість, проект будівельний і т. і. Один з найголосніших проурядових трубадурів „Іл. Кур. Цодз." каже, що заверцення тих законопроектів зі сойму було **актом політичним**, було „підкресленням песимістичного відношення кабінету д-ра Світальського до можливости співпраці з теперішнім соймом".

З приводу цього „політичного акту" дивується „Роботнік", підкреслюючи, що досі якраз роблено закиди соймовій опозиції, що вона трактує справи з політичної точки погляду, між тим коли уряд усе і збпижені до нього кола заступають річеву точку погляду. Дивується „Роботнік", що теперішній уряд, песимістично настроєний до „розполітикованого" сойму, сам заліз у „політику". Ця справа має й пікантний посмак, бо цей „політичний акт" не може бути звернений проти сойму, якому уряд іще навіть не представився, хіба проти попереднього уряду, що ті законопроекти вніс до сойму. Очевидно, є це слабий причинок до безперервности праці потравневих урядів. Та пікантерія буде ще наглянішою, коли візьметься на увагу, що теперішній уряд у своїй більшости відповідає складові попереднього.

Таких здивувань „Роботніка" можна подати й більше. А нас дивує не поведення уряду, тільки пепесівські міни — так, немов анальогічний акт трапився вперше. Думаємо, що був уже час привикнути до несподіванок і припинити оклики здивування.

Внутрішнє становище Радянського Союзу.

З Москви повідомляють, що в звязку з пятим зїздом рад СРСР, який тепер відбувається, внутрішнє політичне становище значно загострилося. Попередні наради делегатів з провінції показали, що вони в ріжних справах не годяться з політикою, яку веде тепер уряд. Тому Калінін скликав у себе приватну нараду ріжних груп зїзду. На цій нараді делеґати України висловили різкий протест проти запропонованого Сталіном проекту зміни союзної конституції, який зменшував би права української республики. А народній комісар військових справ Ворошилов рішучо відмовився робити доповідь про діяльність реввоєнради з огляду на гострий конфлікт між ним і Сталіном.

З уваги на те уряд рішив зняти з порядку дня всі питання, які могли би викликати опозицію. Делегат України Скрипник оголосив коротку заяву, в якій запропонував счеркнути з порядку дня три точки, між ними про проект зміни конституції та доповідь Ворошилова. Таким чином головною точкою порядку дня остався урядовий проект пятилітнього господарського пляну.

Китайський уряд проти ґен. Фенґа.

Китайський національний уряд у Нанкіні видав маніфест, в якому ще раз проголошує генерала Фенга бунтівником проти уряду та Гоміндану, позбавленим усіх своїх урядів. Маніфест закликає всі органи влади не виконувати наказів Фенга і дбати про те, щоби він був покараний. Крім того маніфест закидає Фенґові, що він одержує місячно від радянського уряду 5 міліонів карбованців, підписав з Радянським Союзом тайну умову й стоїть у тісному звязку з комуністичним рухом в Китаю.

„Контрреволюціонерів на розстріл".

Один комунікат Обєднаного Державного Політичного Управління СРСР.

У київській „Пролетарській Правді" з 24. травня 1929 р. читаємо знаменний своїм змістом урядовий комунікат Обєднаної (всесоюзної) Державної Політичної Управи (Чеки) під наголовком „Контрреволюціонерів на розстріл" такого вимовного змісту: „Обєднана Державна Політична Управа викрила контрреволюційні організації на залізничому транспорті й у золотоплятиновій промисловости Союзу, що ставили собі за мету повалити радянську владу за допомогою чужоземної інтервенції та відновити в країні капіталістичний лад. Своєї мети вони добивалися за допомогою шкідництва й дезорганізації цих галузів народнього господарства. Ідеольогічними і практичними керманичами були: по контрреволюційній орґанізації та транспорті **фон Мек**, колишній дворянин, колишній голова управи товариства приватної московсько-казанської залізниці, її великий акціонер, останнього часу начальник економічної секції центрально-пляново! управи Народнього Комісаріяту шляхів; **Величко** — колишній дворянин, колишній начальник перевозок при царській ставці, останнього часу — член президії всесоюзної асоціяції інжинірів і голова її транспортної секції, член центрального комітету Нар. Комісаріяту Шляхів у справі перевозок; по контрреволюційній орґанізації в золото-плятиновій промисловости **Пальчинський** — колишній товариш міністра торговлі й промисловости в уряді Керенського, колишній комендант оборони зимового палацу, останнього часу професор ленінградського гірничого інституту. — **Колеґія ОДПУ** на засіданні свому дня 22. травня 1929 р., розглянувши справи вищезазначених орґанізацій, **ухвалила: фон Мека, Величка і Пальчинського, як контрреволюційних шкідників і непримиримих ворогів радянської влади — розстріляти.** Присуд виконано. Решту учасників у контрреволюційних орґанізаціях засуджено на ріжні терміни увязнення до концентраційних таборів. — Заступник голови ОДПУ — **Ягода.** — Москва, 23. травня 1929 р.".

Нічого собі комунікатик! З нього бачимо що боротьба з контрреволюцією поставлена там небияк! Але на марґінесі цього документу треба ствердити ось що: кожна держава має право боронитися від внутрішніх ворогів. Але, здається, ні в одній державі світа (крім СРСР!) **у мирному часі** політична поліція (бо ДПУ такою є!) не має права сама судити і виконувати присуди. З того комунікату довідуємося, що всі три розстріляні були високими більшовицькими достойниками, довідуємося також і про їх давнє минуле (це подається для оправдання самосуду чрезвичайки), але не довідуємося нічого конкретного про їх злочини, не маємо ніяких доказів на їх провини. В комунікаті тільки голословні твердження, що вони були „контрреволюціонерами і непримиримими ворогами комунізму" (чомуж як „вороги" займали такі відповідальні становища у ра-

---

МИХАЙЛО ОСТРОВЕРХА.

Собор у Міляно.

I.

Джян Ґалеаццо Вісконті, один із найсильніших володарів Льомбардії — найсильніший із лінії Вісконтів — захотів, аби його столиця Міляно мала монумент незрівняної могутности й вартости, аби часи його володарювання памятними стали во віки. Християнізм у тих віках був найживішою, найжаданішою ідеєю всіх народів Европи; не диво, що володарі опирали на ньому міць свого панування. І на славу божу, для прикладу другим, чи з пустої чванливости, забаганки або в покаянні за жорстокости сусідові — своїми фондами ставити казали церкви.

Джян Ґалеаццо Вісконті ото й захотів, аби в його столиці стала церква розмірами могутніша не тільки за всі церкви в Міляно й Льомбардії, а й у всій Італії. Із півночі покликав артистів. Не довіряв своїм. І праці біля Собору почались у 1386 р.

Та він, Дж. Ґ. Вісконті, не був аж таким щедрим, не дав усіх своїх фондів на здвигнення цієї святині. Самі мілянці, весь нарід без ріжниці верств узявся до праці, поспішив з жертвами. Дарували гроші, працю, золото, дорогі камені, прикраси. Як говорить історія — діти ходили вулицями, співаючи псальми та пісні, й заробляли осьтак на будову Дуомо. Правда, Дж. Ґ. Вісконті дозволив, щоб із його маєтности достачати будівляного матеріялу. І доставлено білого, ясного мармору з Кандолії та Орнавассо. Ті, які дали свою першу працю свої перші жертви й галкою не передбачали у своїй уяві, що по довгих віках безнастанного труду стане у них такий храм сили та краси.

II.

Дуомо займає 11.700 квадр. метрів поверхні, з чого під стовпи й мури припадає майже 2.000. Довжина — від головного входу в глиб до криласа 148.100 метрів. Довжина пятьох нав 57.671 м. Ширина рамен — хреста — 76.859 м. Висота від полу до бані 64.601 м. Висота від поверхні майдану до Мадонніни — зовні — 107.695 м. Сама Мадонніна висока на 4.165 м.

III.

Входите до нутра святині. Тихий, мовчаливий, запашний кадилом холод. Ліс височенних стовпів, яких капітелі богаті в статуї святих. Завсіди півсумерк, навіть тоді, як крізь вітражі ріжноколірно зазирає сонце до нутра. Остроаркове піднесення стелі надає цілій поставі нутра церкви спокій, чистість і шляхотність.

Завсіди гуртки відвідувачів, туристів розбрито вештаються по церкві. Ведуться голосні балачки, припадкові короткі дискусії на теми баченого. Оглядають престоли, саркофаґи, великі статуї пап роботи: Бамбая, Леоні, Тантардіні, Аграте Марко. А десь там, біля головного престолу, спроквола органи виграють свої мельодії.

В абсидальній части, за головним престолом, три найбільші вітражі. Тут підходить цікавий, що шукає завсіди нового, невиданого, великого. Богацтво грайливого світла-колірів поглибить його очі, захоплює. Вітражі — історія старого й нового завіту. Маючи перед своїми очима цю палку дійсність, празникуєте щедрим святом теперішности, яке маєте від минулих віків.

Рисунок середнього вітража виконаний Пилипом да Модена в 1402 р. Щодо рисунку двох бічних вітражів не маєте певности про їх автора Правдоподібно — Бонавентуріс. Найбільше працював над віртражами в Дуомо Бертіні та його школа.

За головним престолом є кілька образів передренесансістів, льомбардської школи. Та ці Мадонни в своїх скромних поставах почуваються тут, під цими сміливими, зарозумілими зводами, в сяйві ріжноманітности вітражів — чужо, ніяково, приникло.

У базиліках Амвросія, Евсторгія й інших вони, оті Мадонни, привітливо вдивляються у ваші очі. Похилом голов примушують вас задержатись перед ними, усміхаються устами красунь. Говорять своїми богатоколірними одягами — візантійськими, римськими. Просто — без них базиліка не малаб тієї своєї сили, дивної меляхолії, злагоди, вічно безкраїх рефлексій...

IV

Та людина — як людина: пнеться в гору, хоче бути вище цих остроаркових взносів: між вежі, статуї!

Присумерклим ходом дістаєтесь на — легко від середини в два спади схилену — мармурову покрівлю Дуомо. Довкруги сміливі, стрункі горді вежі. Мережаві! Безліч статуй, арків — великих, малих, маленьких, малесеньких! Так іде архітектоніка Дуомо, тибурія, кожніської вежі.

На вершочку кожної вежі — статуя. Наче щире, сердечне, палке зітхання артиста. Немов викінчена у свойому ритмі й римі одна стрічка сонету. Як один сміливий акорд музика, що скінчив частину свого твору. Але той сам мотив, у інших варіянтах починає знову, зараз, бо творча

дянській державній урядничій єрархії?!). В кожній правовій державі судять у мирному часі злочинців у протидержавних злочинах суди, всюди переводять перед судами докази правди обвинителі і обвинувачені, а в СРСР такі справи рішає колегія ДПУ, тоб-то управа політичної поліції і до того засуджує на смерть та виконує присуди.

При цій нагоді слід пригадати, що жертвою такого „присуду" колегії ДПУ впали минулого року видатні українські діячі **Петренко і д-р Суровцова.** Вони жили в Харкові. Нагло їх не стало. Пізніше виявилося, що їх відставлено до Москви в розпорядження тієї славетної колегії ДПУ, яка їх засудила на розстріл і присуд виконала. А треба знати, що та колегія не все і не в усіх випадках оголошує в прилюдних комунікатах про свої присуди та їх виконування. Взагалі у СРСР дуже часто буває таке, що людина на відповідальному становищі раптом щезає. Нема її місяць, два, рік і нема ніякої вістки про неї — а це нехибний знак, що вона впала жертвою „колегії". Ось останніми часами щезло раптом з Харкова двох галичан. Обидва вони були комуністами, обидва займали високі становища і обидва раптом щезли. Обидва були шумськістами... Де вони? Яка їх доля? Вже чотири місяці нема ні слиху ні диху про них. Невже і вони пішли в розпорядження „колегії"...? Не виключене! Ось така то політична дійсність, ось такі то правопорядки і такі умовини праці при більшовицькій соціялістичній системі правління!

Орґанізаційний рух.

Коломийщина і Печеніжинщина.

Дня 16. травня відбулася довірочна нарада членів УНДО у селі Сопові, коломийського повіту. В нараді взяло участь 150 громадян. Звіт з діяльности Парляментарної Репрезентації виголосив пос. Д. Паліїв. — Дня 19. травня відбулося з черги велике віче у Вербіжі Долішнім, коломийського повіту. На вічу було понад півтора тисячі учасників. Проводив на вічу Петро Бойчук, його заступав П. Шуліка, секретарював Семен Шурбалюк. Промову про діяльність послів виголосив пос. Паліїв. — Ще дня 12. травня відбулася довірочна нарада у селі Стопчатові, печеніжинського повіту. В нараді взяли участь не тільки члени УНДО, але й радикали. Про посольську діяльність говорив пос. Д. Паліїв. Зібрані ухвалили повне довіря Репрезентації Українського Нац. Демократичного Обєднання у польських парляментарних установах.

Конфіската майна католицької церкви в Мексику.

З Льондону повідомляють, що мексиканський уряд сконфіскував на користь держави все майно католицької церкви. Церковним майном будуть заряджувати окремі громадські комітети.

З наукового і мистецького життя на Україні.

III.

(Пленум Інституту Шевченка в Харкові. — Доповідь нар. ком. освіти М. О. Скрипника. — Мій привіт. — Звіти Дорошкевича і Міяковського. — Музей Шевченка. — Перші галицькі дослідники в Раді Інституту.)

Дня 16. квітня був я на пленумі Інституту Тараса Шевченка в Харкові. Приміщений він, наразі, поруч з Інститутом Марксизму-Ленінізму, у величавім будинку колишнього пансіону, призначеного для „благородних дівиць". Небавом має перейти Інститут Т. Шевченка до свойого власного, чотироповерхового будинку, де поки-що приміщується Рада народніх комісарів.

Пленум Інституту зібрало около 300 осіб. Безсумнівною атракцією пленума була заповіджена доповідь комісаря нар. освіти Мик. Ол. Скрипника. Всеж-таки тут мушу з признанням зазначити, що українське громадянство в Києві та Харкові сильно цікавиться науковим життям і залюбки буває на доповідях, які відбуваються двічі, або й тричі в тиждень.

Отворив пленум акад. Багалій, який закликав, щоби вчені дослідники працювали над творчістю Шевченка по Марксівському (соціольоґічному) методі. До президії запрошено нар. ком. освіти Скрипника, Пилипенка, Ол. Дорошкевича, Міяковського а також мене.

Прибули на збори німецькі письменники, яких витано рясними оплесками, а на їх привітання для пленуму, виголошене в німецькій мові одним із гостей, відповів по німецьки українїст проф. Айзеншток.

Нар. ком. освіти Скрипник говорив про завдання літературної критики. У своїй доповіді звертав увагу на те, що перед критиками стоїть велике завдання не тільки висовувати нові погляди, давати напрями, але й переводити контролю дотеперішніх дослідів. Найдено, наприклад, переклад Тасса з 16. віку. Його приписувано зразу російській літературі, опісля білоруській і щойно досліди акад. Перетца виявили, що це переклад український. Про Куліша маємо чимало суперечних поглядів у студіях українських і галицьких учених. Звести їх до відповідного підсумку — це також завдання сучасних дослідників. Те саме треба сказати про творчість Шевченка, яку кожний розяснював по своїм політичним, партійним, чи іншим поглядам.

З черги промовляв я від львівського Наукового Товариства ім. Шевченка. В коротких словах складав я харківському Інститутові щирі привітання, висовував значіння Шевченка, головно від 1860-тих років для Галицької Землі, бажав Інститутові, щоби перед очима його дослідників розверталися давні архіви і твори малярського мистецтва Кобзаря, щоби до прегарних студій про Шевченка, які вийшли на Україні в останніх літах, прибували не менче цінні, нові, обіцяв, що в наукових дослідах над Шевченковою творчістю підемо рука в руку з ученими Наддніпрянщини, а вкінці заявив, що коли здійсниться мрія про заснування Всеукраїнського Музею Шевченка, тоді, без сумніву, перейдуть туди також ті скарби, які збережено в Наук. Т-ві ім. Шевченка у Львові, а саме 8. Шевченкових автографів, один автопортрет з р. 1850 з Оренбурга і одна картина п. н. „Суд". Все те зробимо в імя нашої одности! — Витано мене і оплескувано мене сердечно.

Останнім промовцем на раннішньому засіданні пленуму був відомий дослідник Ол. Дорошкевич, голова філії Інституту Шевченка в Київі, який здавав звіт з її роботи. Київська філія дістала від місцевого Окр. Вик. Комітету будинок, в якому проживав Шевченко в р. 1846. А що цей будинок має історичне значіння, тому рішено в ньому розмістити ілюстративний музей Шевченка, що має на меті дати спромогу широким масам робітництва і селянства ознайомитись з головнішими моментами в житті творчости Великого Кобзаря. Одначе вже з самого початку будинок був замалий і тому подбала філія про другий будинок при вул. Леніна ч. 7. Головним завданням філії була науково-дослідна робота, в якій взяли участь побіч учених також живописці (В. Кричевський). Філія могла повеличатися в цьому напрямі дуже гарними вислідами. Придбала філія також чимало дарів від ріжних людей для музею. Взяла вона участь в роботі утвореного при Нар. Комісаріяті Освіти Шевченківського Комітету, що поставив собі за завдання впорядкувати Шевченкову могилу.

Коли гром. Дорошкевич говорив про довершену роботу, другий бесідник Міяковський розгортав на вечірньому засіданні Ради Інституту плян намічених праць в київській філії. З його доповіди слідно, що філія задумала працю на широкі розміри. Йдуть вже досліди не тільки про творчість Шевченка, але й про його рідне село, рілю, про соціяльне положення кріпаків Кирилівки (на основі спису з 1795 р.), про маєток Енгельгарда і т. п. Словом, висвітлюються усі обставини життя Тараса і звязані з ним події, а шановні прізвища дослідників Дорошкевича, Міяковського, Якубського, Новицьких, Филиповича, Навроцького, Петрова, Єфремова, Зерова, Кошова, Лебідя, а з молодших Кирилюка дають запоруку, що студії будуть цінні і розбудять чимале зацікавлення серед громадянства.

З хвилею, як Інститут Шевченка в Харкові дістане нове, широке приміщення, пошириться також його робота в музеї. Досі зібрав Інститут рівно 62. картин Шевченка, головно акварелі, великої не тільки історичної, але також мистецької вартости. Часть їх добуто з Москви і Ленінграду, але більшу частину збірки закуплено. Подібно, як у київському Історичному Музеї так і в харківському Інституті має вже око на чім спочити і налюбуватись тонами красок та композицією. Яка велика школа, що життя Тарасове складалося так гірко і непривітно та не дало розвинутися вповні його талантові мистця-живописця!

Акад. Багалій задумує зорганізувати в Харкові великий музей, звязаний з особою і творчістю Шевченка. Кияне вже сьогодні дрожать на згадку, що збори Історичнього Музею по Шевченкознавству опиняться в Харкові. Певно, що місце для такого музею таки в Києві, бо з Києвом

сила розпирає його груди, палить його душу, кипить кров у серці, у мозку. Він, артист, знову бажає тужити — тихо, терпеливо, ніжно, але гордо, з поривом.

Ходімо вище-вище, на сам вершок. Переходите біля одної вежі — з чотирьох веж тибурія — роботи Івана Антона Амадея (XV. в.). З вершка від ніг Мадонни, далеко від вовтузні, гамору, горячки вулиць, бачите довкруги всі ці стрункі вежі — понад вісімдесять; бачите цю пребогату, густу тканину. Кожна статуя живе освічена сонцем, якого проміння стає нервами її облича. Всі ці фіґури, що проникнуті, просякнуті сонцем — дихають ясністю мармору. Вся ця мережка: арки, маленькі вежки, підпори — вся ця тканина є нервами всього могутнього твору. В цих нервах находиться сила, певність, тривалість монументу.

V.

Деякі вчені й історики-італійці хочуть, аби готик був їх витвором, нізвідкіль до них незанесеним. Та само те, що Дж. Г. Вісконті, як задумав починати будову Дуомо, покликав архітектів із півночі, з Німеччини та Франції, говорить, що готик перенесений до Італії з півночі. Перші чужинці-архітекти були (з найвизначніших): Іван Ферках, Генрих Арлер із Ґмінду, названий Ґаймодія, Ульрих Фіссінґен — німці; між французами найбільше знаний Іван Міньо з Парижа. По смерти Дж. Г. Вісконті (1402 р.) провід у працях над Дуомо перебирають архітекти-італійці.

Цілі загони архітектів та артистів працювали біля Дуомо. Богато з них із синами, богато з них все своє життя йому посвятили. Із визначних італійців, що в XV. — XVI. вв. творили й напрями, школи, були: Іван Антін Амадео, Бернардіно Ценале та генії Браманте й Леонардо.

Як приглянутися ближче статуям, яких зовні й у нутрі нараховують біля 6.0000, отим плоскоріжьбам, то запримітите долото перших артистів, запримітите перші віки, а потім часи італійського ренесансу. Побачите часи І. А. Амадея передренесансіста і вплив Леонардо.

Вже сама мережка з долу, від якої починаються перші стрічки цього ґіґанта, має квіти, голови звірят і людей; головки жінок — деякі заслонені серпанком — усе ще доба суворого, недосконалого різьбарства. Таксамо на одвірках вікон абсидальних бачите надуті, пуцулуваті постаті.

Вгорі, при схилі покрівлі, при скапі, довкруги Дуомо видніють дивачні постати, як Каріятиди, які зі святими ніякіської стичности не мають. Войовники, пажі, бердиші, силачі, то лісовики зі здоровенними киями в руках, то ловці; люди всякої породи, похожі на підпиких, стоять на похилій підставі, так, що здолу бачите всю фіґуру. Кожна з цих дивачних постатей держить-підтримує іще дивнішу звірюку, яку тільки могла собі представити уява артиста. Льви, носороги, змиї, незвичайні собаки, вужі — все те крилате, хиже — як твори страшної уяви. Салимандри, дракони... І всі з широко розвитими пащами, з яких ллється, як паде дощ, дощівка. На деяких цих звірюках казки-уяви сидять або лежать ангелята, граючись. Деякі звірюки стиснені ненаситними обвиттями вужів. Де-де вистає навіть звичайний пень дерева з отвором у середині — на стік води.

До двигання такого хижацько-псевдольного світа тварюк німецькі артисти заставили кремезних людців — либонь грішників, а не святих. (Франческо Малиґуцці Валері каже: „...Фіґури є зразку німецького, а й творці їх — німці"). Та булоб даремно шукати в них тільки істот світу фантазії, світу неіснуючого в дійсности: хочеться бачити в них силу обуздану, творчу, силу людини. Придивляючись цій імпозантній творчости німецьких артистів, зовсім виразно, ясно чуєте фрагменти музики Ваґнера.

VI.

Собор у Міляно — це історія про велике минуле. Мов символ історії людства, історії богатьох індивідуальностей. Віки минали, а думка людини висказувалась: терпеливо, ніжно, всім життям. Як Коррадо де Меттіс да Кольонія, який працював над вітражами, згорів у розтопленому шклі. Як Антін да Палліно, що за цілих 36 літ праці біля Дуомо ні одніеї днини не змарнував. І цю відданість, посвяту, самозабуття чується в кожній лінії, в кожному русі долота, в кожному листочкові.

Як чисте небо Льомбардії заслухається в сонці, що поватом поступає, Дуомо ясніє своїми островерхими стрілами туди, куди людина може тільки думкою проникнути, полинути, туди, де нема перепон: у простори! Як місячні ночі сходять терпеливо, ніжно, химерно на землю, то на ясно-нічній синяві верхів Дуомо появляється серпанок із проміння місяця, а постаті, оті на самих верхах стрімких веж, мріють про могутність людини.

І бачите, що можна жити мрійником усе життя, тільки мрія мусить мати математичне оперта, аби могла стати дійсністю. Могутня мрія людини, що стає дійсністю!...

Міляно, 14. II. 1929

вязане тісно імя Шевченка, але тут грає визначну ролю інший мотив. Харків є осередком державного життя і в ньому, кажуть, має найти місце великий музей, в які Київ богатий, чи в творах мистецтва старовини (Софійський Собор, Лавра і т. п.), чи в збірках Істор. Музею і двох інших (Ханенка, Терещенка), які находяться під наглядом Академії.

На всякий спосіб, вже із цего невеличкого огляду видно, що праця Інституту Шевченка йде широким руслом. На те вона має значну, матеріяльну підтримку радянської влади. Приглядаюсь цій роботі, радію, а може й завидую... Чому? — легко догадатись...

Інститут Шевченка в Харкові не обмежився до придніпрянських учених, але вибрав також до Ради, поки-що трьох галичан, Мих. Возняка, Вол. Дорошенка і мене. Нема сумнів, що це число скоро збільшиться.

На нас, галицьких дослідниках, тяжить обовязок взяти участь не тільки в науково-дослідній роботі, але й підпомагати Музей Шевченка нашими, галицькими виданнями, брошурами і всякими предметами, связаними з творчістю Шевченка. Саме сьогодні висилаю поверх 40 брошур, дарів д-ра В. Барвінського, д-ра Брика, Возняка і своїх, а відкликуюсь до громадянства, щоби воно в імя нашої одности підтримало мій намір і лишні у себе видання (також німецькі, французькі та інші) призначило для висилки до музея.

З життя наших установ.

IV. Загальні Збори „Товариства Письменників і Журналістів ім. Ів. Франка".

В суботу (25. ц. м.) в салі редакції „Діла" відбулися IV-ті з черги Загальні Збори „Т-ва Письменників і Журналістів ім. Ів. Франка" при участи 23 дійсних членів (на всіх 43) і 3 гостей.

Збори відкрив голова Т-ва д-р В. Щурат, витаючи членів та вказуючи на чисельність зборів у порівнанні з минулорічними. Опісля коротко перейшов він обняті статутом завдання Т-ва, виказуючи, наскільки реально могла їх здійснювати в минулому році Рада Т-ва. Чисельно Т-во зросло, одначе Рада, занята головно купном і сплатою оселі в Ямнім не могла розвинути ширшої статутової діяльности. Справа оселі вaготітиме й над будучою Радою, одначе вже не в такій мірі, як на минулорічній. Може дещо зменшена журба за оселю дасть змогу новій Раді успішніше повести працю в напрямі оборони професійних інтересів робітників пера та можливо створення власного органу.

З черги секретар д-р М. Рудницький відчитав протокол попередніх Загальних Зборів (який принято) і склав короткий звіт з діяльности Т-ва за минулий рік. Діяльність Т-ва поза журбою за оселю в Ямнім, обмежилася до свята-концерту в память М. Коцюбинського, свята-ювилею в честь першого голови і почесного члена Т-ва А. Чайковського, концерту М. Голинського, двох викладів та навязання — правда, особисто — принагідного звязку з письменниками Рад. України (В. Поліщук, М. Терещенко, М. Семенко, И. Шевченко).

Довше зупинився в своїй доповіді над касовим звітом касієр Федь Федорців, вказуючи, що під тим оглядом минулий рік був рекордовим від початку істнування Т-ва. Головні прибуткові позиції творили: підприємства (дохід зі свят і концертів, з яких прибутковим був тільки концерт премієр-тенора харківської опери М. Голинського в користь Т-ва) 720 зол., датки й пожертви 9.954 зол., і позичка 7.112 зол. (800 дол.). Головну і майже єдину видаткову позицію (бо всі біжучі видатки й кошти у висоті не цілих 280 зол. покрито вкладками членів) творить вплата акц. спілці „Пезет" за оселю в Ямнім. На покриття ціни купна з коштами контракту, помірів, інтабуляції, двох переносних такс (державно-скарбової і самоврядної) у висоті 3.500 дол. заплачено досі 1.500 дол. „Пезетові" (першу рату) і 250 дол. такс і коштів, разом 1.750 дол. Остає до заплати ще других 1.750 дол., на що Т-во має до розпорядимости 720 дол., себ-то до повного покриття бракує ще 1.030 дол. з додатком затягненого довгу в квоті 800 дол., разом 1.850 дол.

Зупиняючись на позиції датки і пожертви в сумі 9.954 зол., вказав доповідач, що на цю суму зложилися: Львів — 6.300 зол. (в тому понад 4.000 зол. українські установи), провінція 3.100 (в тому 400 зол. установи) і закордон (українці в інших европейських державах й Америці) кругло 550 зол. Дивно вражає, що наші земляки в Америці досі фігурують в складковій сумі тільки з 32 дол. (К. Лисюк 30 дол. й о. Пристай 2 дол.).

Одночасно доповідач склав вичерпуючий звіт зі справи оселі переходячи історично всі перипетії тієї справи і дотеперішні висліди заходів Ради Т-ва. Другу й останню рату ціни купна має Т-во платити в дні 1. червня ц. р. Очевидно, так — як тепер стоять справи, зможе воно тільки частинно вивязатися зі своїх зобовязань, розпоряджаючи готівкою 720 дол. на 1.750 негайних зобовязань. Нова Рада Т-ва мусить з одного боку поробити заходи в справі продовження речинця сплати решти ціни купна, а з другого розвинути збіркову акцію не менше інтензивно, як у минулому році. З огляду на такий стан справи ясно, що в цьому році члени Т-ва не зможуть ще користуватися своєю оселею.

В імени Контр. Комісії склав звіт д-р Іван Німчук, ставлячи внесення на уділення абсолюторії уступаючій Раді, що Збори одноголосно ухвалили.

Дальше вичерпуючи денний порядок, приступлено до вибору нової Ради і Контр. Комісії. В тайному голосуванні картками (згідно з постановою статуту) вибрано головою Т-ва вдруге д-ра В. Щурата, членами Ради: Ф. Федорцева (заст. голови), д-ра М. Рудницького (секретар), Ів. Квасницю (касієр) і О. Боднаровича (господар), а заст. членів Ради: Р. Голіяна й М. Струтинського. До Контр. Комісії вибрано: д-ра Л. Ганкевича, Яр. Микитея і д-ра Ів. Німчука.

Після вибору Ради і Контр. Комісії голова В. Щурат іще раз порушив професійні справи робітників пера (головно журналістів), умови їхньої праці, питання свободи виконування своєї професії, унормування відносин між працедавцями і робітниками, питання становища в громадянстві то-що.

В дискусії над порушеними питаннями забирали голос: д-р М. Залізняк, д-р Іван Німчук (який одночасно склав звіт із участи відпоручників Т-ва в інформаційній конференції „Синдикату львівських денникарів" у справі правних відносин журналістичної професії), д-р Л. Ганкевич, Р. Купчинський й ін. У висліді переведеної дискусії вибрано спеціяльну комісію у складі: д-ра Л. Ганкевича, д-ра М. Залізняка, А. Крушельницького, д-ра Ів. Німчука і пос. М. Струтинського, яка має розглянути всі порушені справи професійного характеру і поробити заходи щодо їх реалізації по лінії сутніх потреб робітників пера.

Опісля д-р В. Щурат присвятив деяку увагу актуальному під теперішню пору правописному питанню у звязку з появою тзв. українського державного правопису. В дискусії над цею справою забирали голос: Ф. Федорців і Л. Лепкий, після чого на внесення Ф. Федорцева постановлено вибрати Правописну Комісію з дорученням розглянути цю справу в порозумінні з іншими зainтересованими культурними установами. На пропозицію М. Голубця до комісії вибрано А. Крушельницького, Р. Купчинського, д-ра М. Рудницького, Ф. Федорцева і д-ра В. Щурата.

Після деяких запитань і внесень (К. Малицької й ін.) голова подякував присутнім за участь і за незвичайно річевий розгляд порушених справ та замкнув збори.

Загальні Збори Союзу Українських Накладень.

Дня 19. травня ц. р. відбулися у Львові Загальні Збори Союзу Українських Накладень і Книгарень. По уділенні абсолюторії уступаючій Управі вибрано нову Управу в складі: голови Василя Паліева і членів пп. І. Громницького, М. Матчака, П. Постолюка, М. Таранька і М. Тарановича. Членську вкладку установлено для фірм І. категорії: 10 зол. вписового і 48 зол. вкладки річно; для фірм II. категорії 5 зол. вписового і 24 зол. вкладки річно.

Вкладку можна вплачувати і ратами.

Між іншими внесками принято такі: 1) Заг. Збори Союзу Українських Накладень і Книгарень поручають своїм членам увійти в торговельні взаємини з книго-торговельними організаціями Радянської України, якщо ті організації вплинуть на компетентні урядові чинники, щоби видання галицько-українських видавництв мали вільний доступ на Радянську Україну; 2) видати з доходів Союзу 50 зол. на „Український Город" у Львові.

Адреса: С. У. Н. і К. Львів, Ринок ч. 10. на руки В. Паліїва.

Радек вернув у Москву.

Після 14 міс. заслання вернув у Москву один із провідників троцькістів Радек. Він хорий, тому помістили його в шпиталі у Кремлі, пізніше вишлють його на Крим. Поворот Радека означає повну капітуляцію лівого крила опозиції троцькістів.

—o—

Процес проти вбийників Радіча.

Дня 27. травня почалася гол. розправа проти б. пос. Рачіча, Поповича та Ягановича, обвинувачених за вбивство та душегубство на засіданні скупштини. Рачіча боронять 22 адвокати, Поповича 4, Ягановича 5. З причини недостачі місць видали лише 60 карт вступу, передовсім югосл. і закордонним журналістам. Всіх, що входять на салю, ревідують.

Марш. Пілсудський не хоче зізнавати в справі б. мін. Чеховича.

Судця найв. суду Залеський перед замкненням слідства в справі б. міністра Чеховича вважав за відповідне переслухати як свідка марш. Пілсудського, як шефа тодішнього уряду. Тому судця Залеський прийшов до Бельведеру, де приняв його марш. Пілсудський. Та гостина ця не дала того, чого судця сподівався, себ-то зізнань маршалка. Кажуть, що треба сподіватися заяви марш. Пілсудського в цій справі, яку долучать до актів справи. Є чутки, що марш. Пілсудський у розмові з суддею Залеським ні трохи не відступив від свого становища, яке заняв у справі мін. Чеховича в знаній статті „Дно ока" відносно трибуналу. В політичних колах кажуть, що до Бельведеру товаришив судді Залеському один із соймових обвинувачів, а саме пос. Вижиковський, щоби бути присутнім при розмові з марш. Пілсудським. Кажуть, що марш. Пілсудський приняв лише Залеського.

—o—

Процес за надуживання б. презеса Польської Дир. Вз. Обезпечень.

Перед окр. карним судом у Варшаві почався процес проти бувш. презеса Польської Дирекції Вз. Обезпечень Ант. Дермана за службові надуживання. Акт обвинувачення закидає Дерманові, що наніс т-ву 120.000 шкоди, льокуючи фонди в приватних кред. інституціях проти приписів ПДУВ, а умовою з фірмою „Труд" приніс т-ву 60.000 шкоди. На свідків покликали м. і. б. прем. Вл. Грабського, б. мін. внутр. спр. Керніка пос. Корфантого.

—o—

Землетрус в Туреччині.

Турецькі газети подають подробиці про великий землетрус, який найбільше відчула Ангора, Сівас та Ешінжар. В останніх двох містах землетрус підкинув будинки до гори. Потрясення зайшли в прямовісному напрямі й були такі сильні, що будинки попадали один на другий. Зруйнованих цілковито понад тисячу домів. Після землетрусу почав падати великий дощ і град.

Найкраще реагувала на всі стадії землетрусу берлінська сейсмографічна стація.

З театру.

Великий Міський Театр: „Кавалерія рустікана" і „Паяци".

Ці дві улюблені й популярні італійські опери стягають завсіди жадну мистецьких вражінь публику до театру. А що казати, коли в одній і другій опері заповіджено виступ гостей: у „Кавалерії" п-и Кіжнер, у „Паяцах" любимця публики Голинського! Тоді зрозуміло, що велика саля театру виповняється до останнього місця, що авдиторія жде з нетерплячкою на появу гостей на сцені.

П-на Доріта Кіжнер, що співала вперше партію Сантуцци, виповнила тільки частинно своє завдання. Голос її, правда, немалий, але ще не зовсім вишколений; він має більше драматичну закраску. Молоденька співачка орудує ним на загал уміло й певно, хоч подекуди без потреби співала за різко й за форсовно (мабуть не орієнтуючись у вимірах салі). Зате її прегарний вигляд і вистудіювана до найменших подробиць гра зєднали їй симпатії слухачів без застережень.

З інших виконавців-солістів у „Кавалерії" треба назвати передовсім тенора Бедлевича, що був того дня голосово дуже добре розположений. На похвалу заслуговує теж барітон Плонський, що створив дуже вдатну креацію як під голосовим, так і під сценічним оглядом. Бездоганною Льолею була п-а Поповичівна.

В „Паяцах" представився публиці з найкращого боку наш співак Голинський. Якби навіть було дещо правди в твердженнях польських критиків у Львові, що Голинський за мало рухається на сцені і надто часто зиркає в сторону диріґента, то про його виступ в „Паяцах" цього сказати не можна. Тут наш артист дав нам і голосово і сценічно вповні викінчену, високомистецьку креацію, якій не можна ніяк нічого закинути. Його великий і прегарний голос, вирівняний у всіх тонах, а також його солідно опрацьована і добре продумана гра підбили всю без вийнятку публику.

Поза Голинським варто ще назвати в „Паяцах": Циґаніка (в ролі Тоня), що створив з акторського боку дуже добрий тип, а й голосово був ліпший, як прим. недавно в ролі Скарпії (в „Тосці"), а дальше згаданих уже Поповичівну і Плонського. Диріґував обі опери п. Лерер.

І. Н.

Англійська партія праці проти політики Франції.

Заява секретаря партії.

Французька націоналістична газета „Еко де Парі" публікує з обуренням розмову паризького посла Сейно з генеральним секретарем англійської партії праці Джілісом. Розмова велася головно про закордонну політику партії праці. Підчас цеї розмови Джіліс не щадив докорів на адресу Франції. Від 1919 р., — сказав він, — Франція є примхуватою дитиною Европи. Вона ще досі не ратифікувала умови щодо воєнних довгів і пробує крутити, хоч її господарське становище дуже добре. Франція зовсім не має безробітних, а Англія має їх майже півтора міліона. Франція має право на відбудову знищених областей, одначе партія праці є тої думки, що Німеччина заплатила вже досить. Франція систематично зменшувала вартість німецьких відшкодувань. Французькі знищені области давно вже відбудовані, а коли Франція видала репараційні гроші на удержання своєї окупаційної армії, то це її власна вина.

Страх Франції перед Німеччиною є чисто істеричним. Навіть Леон Блюм публично заявив, що Франція стала по війні істеричною. Франція не хоче роззброюватися і цим дуже утруднює положення демократичних елементів у Німеччині. Вона досі ще окупує ренську область і цим нарушує льокарнський договір і викликає небезпеку нової війни. Та вона повинна памятати, що в 1914 р. Німеччина дуже легко перемогла би Францію, якби Англія не дала їй швидкої й великої допомоги.

Панахида з перешкодами.

Заупокійна літургія і панахида за душу бл. п. Симона Петлюри.

На день 26. травня п. р. заповів відділ Українського Центрального Комітету наддніпрянської еміграції у Львові заупокійну літургію і панахиду по бл. п. головнім отамані військ і голові Директорії УНР Симоні Петлюрі у львівській православній церкві при вул. Францішканській. Одначе в наміченому часі (10. год. ранку) літургія не почалася, бо митрополит Денис телеграфічно заборонив відправляти літургію по українськи. Доперва в 12. годині в полудне відправив о. Тріска панахиду в церковно-славянській мові з українською вимовою. В панахиді взяло участь до пів тисячки учасників. Невеличка церква була виповнена по береги, решта учасників заняла цілий город біля церкви, а крім того богато учасників стояло на вулиці перед церквою. Львівський „Луг" виставив почесну чету, яка асистувала в церкві підчас панахиди.

Крім емігрантів взяли дуже чисельну участь у панахиді видні представники місцевого українського громадянства. В часі панахиди співав мішаний хор православної церкви і хор радн. Купчинського.

Під кінець тих заміток слід завважити, що заборона митр. Дениса відправляти літургію в українській мові є заслугою місцевого православного церковного брацтва, яке всеціло находиться у руках російських емігрантів і місцевих галицьких москвофілів. Вони ужили всіх заходів на те, щоби українська мова не „осквернила" чистоти „руского православного вуха" у львівській православній церкві.

НОВИНКИ

— **Несупокійна природа.** У північно-східній Німеччині пройшли цими днями великі градові бурі, що понищили засіви, телефони та телеграфи, а громами спричинили пожежі. — В аргентинськім місті Мендоза пятикратний землетрус знищив 150 домів і ранив кількасот осіб.

— **Жертви авт.** Між Болеховом і Стриєм вискочив із вантажного авта вояк Мечислав Мобоа за шапкою, яку зірвав йому вітер і розторощив собі голову на смерть. — Артист „Морского Ока" з Варшави Ролянд згинув в автомобілевій катастрофі біля Познаня; його товариші подорожі ранені. — Підчас перегонів авт у Ціттав (Саксонія) одно авто вдаривши у розгоні об телеграфічний стовп упало між публику; 4 убитих, 14 ранених. — В околиці Кістриня (Німеччина) автобус з 33 прогульковцями перекинувся в рів; три особи вбиті, 13 ранених.

— **Досить достойників.** Французька рада міністрів під проводом Думерга рішила, щоби не призначувати більше маршалів Франції. Можна було сподіватись, що після смерти Фоша, вільне його місце займе якийсь наслідник, тимчасом міністри дійшли до іншого висновку.

— **Ріжні вістки.** Німецький амбасадор у Парижі дякував французькому урядові офіціяльно за поміч Франції при ратуванні „Цепеліна". — Останніми днями на польському побережі появились громади фок і дельфінів, що наробили багато шкоди, понищивши сіти рибалок і поївши чимало риби. — Німецька соціялістична партія має 937.000 членів; на 70.000 більше, як минулого року. — З усіх університетських міст Італії зїхалось до Риму 15.000 студентів, щоби взяти участь у поході з нагоди роковин проголошення війни з Австрією. — Місто Гота (Німеччина) обложило податком нежонатих, що мають річно більш як 3000 марок; податок уведений не для збільшення подруж, а для збільшення міської каси. — Над водопадами Ніягари будують велитенську бронзову статую Лівінгстона, відомого дослідника африканських пралісів. — У Парижі закінчився міжнародній зїзд сліпих музик; на ньому приняті нові нотні знаки для сліпців. — В університеті в Дорпаді буде відчинена катедра гебрейської мови та літератури. — У Відні роздали річну малярську нагороду „Рембрандта"; дістав її артист Оскар Мулей.

— **Причина самогубства.** У Дюсельдорфі застрілив жінку та сина, а опісля сам відібрав собі життя д-р Бішоф, власник сталевих фабрик і голова союзу сталевого промислу. Кажуть, що д-р Бішов доставляв складові части для моторів „Цепеліна", а невдача лету цього повітреплава мала стати причиною родинної трагедії Бішофа.

— **Голод на землю.** Єгипетський уряд розглядає тепер пропозицію організації австрійських хліборобів, які хотіли би виемігрувати до Єгипту і там поселитися. Австрійські селяни домагаються потрібних кредитів на будову осель і на купно господарського та рільного знаряддя. Австрійська преса сумнівається, чи відповідь буде прихильна, бо египетський уряд має сам економічні трудноші.

— **Англійські спортові невдачі.** Англійські мячеві дружини, які тепер є на европейськім континенті, програють по черзі всі стрічі. Недавно Нюкастль Юнайтед програв у Відні до ВАЦ 2:0. Ці невдачі англійських футболістів відбилися голосним відгомоном в англійській пресі. Також у міжнародніх спортових колах Англії з тої причини велике обурення. Англійський спортовий часопис „Атлетік Нюз" догадується, що мабуть представники англійського копаного мяча вважають подорожі по континенті свого роду відпочинком або подорожі для приємности. Англійське міністерство закордонних справ — на думку згаданого часопису — не повинно на будуче видавати пашпортів цим футболістам, які не можуть або не хочуть гідно заступати англійського спорту.

— **Обезпечення від виборів.** Всі кандидати на послів мусять скласти по 150 фунт. штерлінгів як кавцію, яка буде звернена кожному, що дістане бодай одну восьму частину голосів своїх виборців. Тому, що робітнича (лейбур) партія поставила багато кандидатів, які не мають виглядів дістати бодай одну восьму частину голосів, одно підприємчиве товариство обезпечень звернулось до робітничої партії з пропозицією обезпечити всіх своїх кандидатів проти втрати цих 150 фунтів. Крім цього це товариство звернулось до поодиноких кандидатів з пропозицією обезпечити їх аж до 1000 фунтів на покриття коштів їхньої виборчої кампанії, на випадок, якби вони не були вибрані. Висота обезпечень залежить очевидячки від виглядів, які має кандидат на свій вибір і від умовин округа, в якій кандидує. Може і при найближчих наших виборах „Карпатія" спробує якесь анальогічне обезпечення від нещасного випадку— невибору посольських кандидатів?

— **Англійська „фер плей".** У домі консервативної партії Абердейр (Уельс) вибухла пожежа. Саме тоді по сусідству йшли збори робітничої партії. Члени тієї партії кинулись на осідок консерватистів і замісць долити до вогню нафти, ратували приготовану консерватистами до виборчої кампанії літературу проти них. Так виглядає „фер плей" в Англії. У нас суперництво значить: підставити другому ззаду ногу, коли цей находиться в небезпеці.

— **Здобутки техніки.** На передмісті Льондону в Кольнбрук вибудували зовсім новий тип вулиці; з боків вона викладена сталею, а в середині асфальтовою масою. Крім цього йдуть через неї сталеві дуги. Вулиця призначена для переїзду виїмково тяжких возів і має довго видержати великі вантажі.

— **Для філятелістів.** У Франції появиться небавком пять нових марок по два, три, пять, десять і двацять франків з рисунками гори св. Михайла, Тріюмфальних воріт, Собору в Раймс, Пристані Ля Рошель і Мосту Гар, виконаними найкращими мистцями.

— **У память автора „Дон Кіхота".** На міжнародній виставці в Севілі є окрема саля присвячена памяти творця „Дон Кіхота"; у ній зібрані всі рукописи, портрети та предмети Сервантеса, які лише можна було найти. У численних шафах за склом пишаються тисячні видання його творів і переклади з них. Між документами є рідкий папір про викуп Сервантеса з рук варварів, коли він попав у полон під Лепанте. Стіни цеї салі вкриті гарними килимами з малюнками ріжних сцен із „Дон Кіхота". Мало хто знає, що „Дон Кіхот" діждався в Еспанії люксусових і популярних видань, як мало який інший клясик в іншій країні.

— **Ради в сам час.** На зборах „Лікарського товариства" в Ню Йорку мав відчит д-р Мільфорд на прецікаву тему. Він доказував, що жіноцтво сильніший пол від мущин і до нього належить майбутність. Жінки мають краще здоровля і довше живуть, а як каже статистика, багато більше є вдів, що виходить двічі і тричі замуж, ніж мужів-удівців, що переживають своїх жінок. Яка ж причина фізичної переваги жінки? Д-р Мільфорд має на це надзвичайну відповідь: краща одіж. Жінка вбирається в легкі сукні, відкриває шию, плечі, руки, ноги, а навіть груди на вплив сонішного проміння, яке є цілющим, життєдатним. Мужеське вбрання навіть в літі важке, що вкриває все тіло — не допускає до тіла ультрафіолетних променів. Тому д-р Мільфорд дає на це практичні ради: у літі ходіть у легенькій, прозірчастій сорочці з широко відложеним ковніром, з короткими рукавами, штани носіть до колін, а ляжки лишіть голі, замісць черевиків легкі капці, а голову без капелюха. Ради сміливі. Але хто вернеться споминами назад літ 30, пригадає собі що і жіноцтво тоді не могло уявити собі, що колись нове покоління ходитиме так, як ходить нині.

— **Піддані Ватикану.** У найближчому часі буде означене число осіб, які мешкатимуть постійно в Ватикані і рахуватисьмуть підданими ватиканського царства. Досі є їх 468. Кардинали є громадянами Ватикану, навіть коли мешкають поза його межами (таких є двох: ватиканський секретар Гаспарі і архипресвитер Мері дель Валь). Крім них належать до ватиканських громадян найближчі співробітники Гаспарі, папський гофмайстер, директор музеїв, служба, сторожі, садівники, командант швайцарської гвардії та жандармерії з ріднею. Скількість членів цеї жандармерії збільшать тепер до 200 осіб.

— **З англійської педагогії.** У сезоні свідоцтв і іспитів льондонська преса передає веселий анекдот, характеристичний для метод англійської педагогії. У славній на весь світ гімназії Ітон, де батьки зголошують своїх синків до школи вже з менту їх народження, щоби мати право першенства до вписку і де по традиційному звичаю хлопці носять циліндри замісць шапочок або капелюхів, один із учнів цеї школи запізнився цими днями до школи. На запит, чому? — він відповів, що мусів годувати черепаху. Для вчителя був це арґумент за слабий і він дав за кару хлопцеві тему „Життя черепахи". Минув тиждень, а учень вправи не приніс. Коли його вчитель спитав — чому?, він відповів, що не може її написати, бо черепаха ще живе, отже він не знає всього її життя. Учитель на мент подумав, а потім пригадав собі, що черепаха живе більш сотні літ. Він зрозумів відповідь свого учня і з усміхом дарував йому кару, вважаючи, що 13-літній учень виявляє велику умову зрілість.

— **На карти „Рідної Школи", звільняючі від алькогольних напитків,** зложили отсі Вп. П. Громаляни і Громадянки в золотих: д-р Венгльовський Іван, Борщів 15, радн. Борусевич Теофіль, Познань 10, адв. Шкільний Мих., Познань 10, інж. Підгорецький Мих., Познань 5, інж. Ярош Степан, Познань 5, Крижанівський Микола, Жабе 5, радн. Кузик Модест, Познань 4, інж. Юхнович Осип, Познань 4, Кружок „Р. Шк.", Рогатин 4, д-р Рожанківський, Калуш 3, інж. Мадай Степан, Познань 2.50, інж. Павловський Казимир, Познань 2.50, Кольцуняк Катерина, Обертин 2, Романовська Анна, Обертин 2, Яворський Йосиф, Обертин 2, Третяк Михайло, Обертин 2, Пижук Анна, Обертин 2, Петро Стах, Гончарів 2, інж. Прокопів, Жабе 1.

— **Вибори та пророки.** Останнім здобутком англійської виборчої кампанії є поміч медіїв і астрольоґів. Провідники всіх партій звертаються до них за гороскопами. Пророцтва цих віщунів друкуються в міліонах примірників і розкидаються між виборців для підбадьорення і поведе-

лання нових голосів. Один „незалежний“ кандидат користується в своїй агітації відомим медієм, яке обіцює означити з ясновидючою точністю день і годину його перемоги. Пригадується грецька та римська історії. Перед кожною більшою кампанією кликали ясновидців і віщунів.

— Зі статистики народин. Якщо вільно вірити останній статистиці, то місто, де родиться найбільше дітей, це Каїро. У 1927 р. було там на 1000 мешканців 51 урождених дітей. В Александрії, другім єгипетськім місті, було народин 49. На другім місці, дуже далекім у ріжниці, стоїть Москва, де на 1000 осіб є 29,9 народин, відтак Ленінград з 27,8. А найменший відсоток мають із столиць Берлін і Відень: 11 і 11,7. Отже хто хоче мати більше даних на побільшення своєї рідні, нехай їде до плодючого Єгипту, хто меньше, до німецьких столиць!

— У добі спорту. В одному праському денникові було цими днями таке оголошення: „Банкова інституція прийме негайно торговельника з вищою школою, німецької національности, доброго футбольїста“. Банк не подав своєї фірми, тільки криптонім. На кожний випадок є це наскрізь модерна інституція. Можливе, що вона потрібує футбольїста, щоби викопував клієнтів через браму.

— Німецький збирач блощиць. Ріжні бувають збирачі. Одні збирають почтові марки, другі табакерки, треті пуделка від папиросів і так далі у безконечність. Знайшовся також збирач блощиць. Це власник одної великої книгарської фірми в Монахові. Він є власником одинокої на світі збірки блощиць. Він збирає їх протягом усього свого довгого життя і зібрав понад 40.000 блощиць. Та він був не лише збирачем, але також науково досліджував цю тварину. Ентомольогія нараховує тепер коло 20.000 ріжних пород блощиць. Найменший примірник в його збірці, це гімалайська блощиця, менша від головки звичайної шпильки, а найбільший — з Филипиньских островів, який має до 12 центиметрів довжини. Монахійський збирач відкрив і описав кілька нових, невідомих в науці відмін блощиць. Одну таку новововідкриту блощицю він назвав в честь своєї жінки Лізою.

— Відкриття сезону в Черчу. І-ший сезон у Черчу, по знижених цінах, відкривається з днем 9. червня і тревати ме до 1. липня. З 1-шим липня починається другий сезон. Управа „Черча“ веде окреме інформаційне бюро у Львові при вул. Костюшка 5. Зголошення на сезон можна слати впрост до Черча, на адресу: Мінеральний Живець. **Черче п. Рогатин.** 2105 1-2

Зі спортового життя.

Україна — Світезь 4:2 (4:1).

Україна II. — Світезь II. 4:2 (4:0).

Обі дружини України перемогли доволі легко свого Б-клясового противника, при чому Україна переважала світезян технічно у всіх частях. До того слід замітити, що в Україні II. грала більшість змагунів з України III., а в Україні I. було 5 грачів резервових (з України II.). Деякі з них резервових грачів (прим. Жук) грали краще, як неодні з репомованих грачів першої дружини. Таких грачів треба буде, на нашу думку, стягнути вже небавком до І. дружини. Судіював змагання Україна І. Світезь І. п. Верхола. Видців ок. 400.

ОГОЛОШЕННЯ

Програма радіо.

Четвер 30-го.

Льондон (358). 21·00 „Дон Жуан“, оперa. 22·50 Хор. 23·30 Квінтет.

Париж (1744). 16·45 Симфонічна музика. 21·35 Концерт.

Берлін (475,4). 20·45 Радіооркестра.

Відень (519,9). 19·20 Камерний концерт.

Мюнхен (536,7). 20·00 Ораторія Мендельсона.

Будапешт (545). 18·50 Староиадярські пісні. 22·10 Циганська музика.

Міляно (501,2) 20·3) „Льодолета“, опера Масканіа.

Москва (1442,3). 16·00 Російська музика.

Харків (1680). 16·30 Концерт. 19·30 Музично-літер. вечір.

Варшава (1395,1). 16·00 Легка музика. 20·30 Концерт оркестри. 23·00 Музика до танців.

Краків (314·1) 20·30 Концерт.

Познань (339,8). 20·15 Органовий концерт.

Кошиці (265,5). 20·15 Концерт А. Кози.

Пятниця 24-го.

Льондон (358). 17·15 Музика з Плейтавс у Левішем.

Давентрі (482,3) 22·35 „Турандот“ з Ковент Гарден.

Париж (1744). 21·35 Ораторія Баха і пісні Шумана.

Відень (519,9). 20·00 Концерт тов-а „Концертферайнігунг“.

Міляно (504,2). 20·30 Симфонічний концерт.

Лянгенберг (462,2). 20·30 „Казки Гофмана“ з Дортмунд.

Будапешт (545). 12·10 Циганська оркестра.

Ленінград (1000). 19·30 Українська песа.

Москва (1442,3). 19·00 Музично-літературний вечір.

Харків (1680). 18·30 Етнографічний концерт.

Варшава (1395,1). 23·00 Концерт мандолїністів. 20·30 Симфонічний концерт.

Кошиці (265,5). 19·20 Опера з Праги.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Новий Український Театр під дир. Ів. Когутика.
Залізціц пов. Зборів:
Середа 29.V. Пташник з Тиролю.
Четвер 30.V. Кума марта.
Пятниця 31.V. Чар мундуру. 2106 1-2

Національний Союз Українських Студентів у Бельгії. Дня 28. квітня 1929 вибрано новий Провід, в склад якого входять: О. Бринцлан — голова, С. Степів — секретар, Б. Мохнацький — скарбник. Члени Ревізійної Комісії: Т. Когут і Ю. Сороковський. Провід „Насуса“ подає до відома студентам, котрі хотіли би студіювати в Бельгії, що цього року при вступі на університет є значні полекші. Університет приймає й тих, що не мають іспиту зрілости, а скінчили середню школу. На деякі факультети треба здавати вступний іспит. Звертається увагу, що треба приїхати скорше, щоби хоч трошки опанувати французьку мову. Курси франц. мови є безплатні. За точними інформаціями треба звертатися до „Насуса“ під адресою: Union Nationale des Etudiants Ukrainiens, Liege-Boite postale 107. Belgique. В письмах по інформації проситься долучити 10 фр. франки.

Зазив до зльокватованих службовиків. Тов. „Взаїмна Допомога“ непрнятих до служби службовиків у Львові взиває членів і нечленів Товариства всіх декастерій як також емеритів у справі особистій присилати свої генерація негайно, а саме: імя і назвисько, рік урожденя, де уродився, коли вступив на державну або військову посаду, де мешкає і почта, в котрім році зачав платити емеритальний фонд, коли дістав декрет або цертифікат, де виконував службу і до котрого року, чи має емеритуру і в якій висоті. Адресувати: **Дмитро Колісник, вул. Городецька ч. 95, Львів.** — За Товариство: Колісник, голова. Павлюк, секретар.

ПОВІДОМЛЯЄМО ТОВАРИШІВ, що здавали іспит зрілости в тернопільській гімназії, в 1 99 році, що дня 29. червня ц. р. відбудеться 30-літний товариський зїзд, на котрий П. Т. Товаришів запрошуємо. Приїзд до Тернополя дня 28. червня ц. р. пополудне. Участь у зїзді просимо зголосити найпізніше до дня 15. червня ц. р. на руки окружного судді Віктора Цебровського в Тернополі. — Тернопіль, дня 15. травня 1929 р. — Віктор Цебровський, Станислав Міхаловський, Станислав Граневський. 2—4

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Конкурс на наукову працю.

Отсим оголошуємо конкурс на одну наукову працю з слідуючих трох тем:

1. Значіння України у світовім господарстві.

2. Як розвинути наше народне господарство? (Тут узглядинти розвій промислу, торговлі, еміграції, безробіття і т. п.)

3. Значіння і впливи української школи на піднесення господарства й добробуту українського народу.

Розвідка повинна обіймати найменше 20 сторін друку великої вісімки.

В конкурсі можуть брати участь учителі й абітурієнти „Рідної Школи“.

Перша нагорода 25 ам. долярів, друга нагорода 15 ам. дол., третя нагорода 10 ам. дол. — Гроші на ту ціль зложені вже в касі Головної Управи „Рідної Школи“.

Оригінальні праці переписані чужою рукою або на машині в запечатаній коверті разом з девізою і точною адресою автора в окремій запечатаній коверті пересилати на кошт автора найдальше до 15. жовтня 1929 р. год. 12. в полудне до Головної Управи „Рідної Школи“ у Львові, Ринок ч. 10. II. поверх. Замісцевих легітимує дата надавчої поштової.

Склад оціночного суду установить Головна Управа „Рідної Школи“, покликавши до нього також визначних українських економістів.

Нагороджена конкурсовою премією праця, стає власністю „Української Горожанської Громади“ у Філядельфії, яка зобовязується видати її друком, а дохід з неї повернути на дальші конкурси „Рідної Школи“.

За українську Стрілецьку Громаду у Філядельфії.
2109 1-1
Д-р Володимир Галан вр. голова.
Д-р Павло Дубас вр. секретар.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.